

POSTANOWIENIE

Dnia 17 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania E. H.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Sosnowcu
o ustalenie kapitału początkowego i wysokość świadczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 kwietnia 2024 r.,
zażalenia ubezpieczonej na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 29 maja 2023 r., sygn. akt III AUa 976/22,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Katowicach, postanowieniem z 29 maja 2023 r., sygn. akt III AUa 976/22, odrzucił skargę kasacyjną odwołującej się E. H. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 28 listopada 2022 r., sygn. akt III AUa 976/22.

Decyzją z 19 sierpnia 2021 r. organ rentowy - Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Sosnowcu ponownie ustalił wartość kapitału początkowego dla ubezpieczonej E. H. na dzień 1 stycznia 1999 r. w wysokości 107.864.90 zł.

Decyzją z 8 września 2021 r. organ rentowy przyznał ubezpieczonej prawo do emerytury od 1 marca 2020 r., nie doliczając do kapitału początkowego rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

W odwołaniu od powyższych decyzji ubezpieczona wniosła o zmianę zaskarżonych decyzji poprzez przyznanie ubezpieczonej emerytury w kwocie zaliczkowej z doliczeniem rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych oraz ustalenie kapitału początkowego powiększonego o wysokość rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Wyrokiem z 23 marca 2022 r. Sąd Okręgowy oddalił odwołania.

W rozpoznaniu apelacji E. H. od powyższego wyroku Sąd Apelacyjny wyrokiem z 28 listopada 2022 r. oddalił apelację.

E. H. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, wskazując jako wartość przedmiotu zaskarżenia kwotę 146.231 zł.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych w odpowiedzi na skargę kasacyjną zakwestionował wartość przedmiotu zaskarżenia podając, że wynosi ona 8.778,24 zł.

Postanowieniem z 4 kwietnia 2023 r. Sąd Apelacyjny postanowił sprawdzić z urzędu wartość przedmiotu zaskarżenia.

W wykonaniu zobowiązania Sądu w zakresie przedstawienia swojego stanowiska odnośnie wartości przedmiotu zaskarżenia ubezpieczona pismem z 13 kwietnia 2023 r. wskazała, iż wartość przedmiotu zaskarżenia jako różnica pomiędzy wysokością świadczenia emerytalnego dochodzonego niniejszym postępowaniem, a świadczeniem otrzymywanym wynosi 8.778,24 zł, natomiast różnica pomiędzy kapitałem początkowym dochodzonym w niniejszym postępowaniu, a ustalonym przez organ rentowy wynosi 146.230,27 zł.

W odpowiedzi na zobowiązanie Sądu zawarte w postanowieniu z 4 kwietnia 2023 r. organ rentowy wskazał z kolei, iż wartość przedmiotu zaskarżenia w niniejszej sprawie stanowiąca różnicę pomiędzy wysokością świadczenia dochodzonego niniejszym postępowaniem, a wysokością świadczenia ustalonego przez organ rentowy wynosi 8.778,24 zł.

Postanowieniem z 20 kwietnia 2023 r. Sąd Apelacyjny ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia objętego skargą kasacyjną na kwotę 8.778,24 zł.

Wobec powyższego, Sąd Apelacyjny uznał, że skarga kasacyjna podlega odrzuceniu. Sąd zauważył, że przedmiotowa sprawa została wszczęta odwołaniem od dwóch decyzji, z których pierwsza z 19 sierpnia 2021 r. dotyczyła wysokości

kapitału początkowego, a spór związany był z brakiem doliczenia do kapitału początkowego rekompensaty w związku z wykonywaniem przez ubezpieczoną pracy w warunkach szczególnych oraz od decyzji z 8 września 2021 r., gdzie kwestia sporna była związana z niedoliczeniem do wysokości emerytury rekompensaty w związku z wykonywaniem pracy w warunkach szczególnych.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, przedmiotem niniejszego postępowania było ustalenie wysokości emerytury z uwzględnieniem rekompensaty.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z 12 stycznia 2022 r., sygn. akt I UZ 19/21 „rekompensata, zgodnie z jej ustawową definicją zawartą w art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych, jest odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej. W świetle art. 23 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata ta jest przyznawana w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w art. 173 i art. 174 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, nie stanowi zatem sama w sobie samoistnego świadczenia pieniężnego. W razie spełniania przez ubezpieczonego przesłanek do jej nabycia, jest doliczana do kapitału początkowego i łącznie z tym kapitałem podlega waloryzacji, a w efekcie powiększa podstawę obliczenia emerytury. Sprawa o rekompensatę nie jest jednak sprawą o kapitał początkowy, tylko o „odszkodowanie” zwiększające wysokość emerytury ze względu na wartość liczoną podobnie do kapitału początkowego. Uprawnia to do stwierdzenia, że spór w sprawie o rekompensatę sprowadza się w istocie do zwiększenia emerytury z tytułu prawa do rekompensaty, dotyczy zatem wysokości emerytury, a nie prawa do emerytury (postanowienia Sądu Najwyższego: z 14 marca 2019 r., I UZ 4/19, LEX 2633603 i z 15 lipca 2020 r., II UZ 5/20. LEX nr 3151533).”.

Podzielając powyższe stanowisko. Sąd Apelacyjny uznał, że skoro przedmiotem sporu jest wysokość emerytury, to dopuszczalność zaskarżenia wyroku sądu drugiej instancji uzależniona jest od wartości przedmiotu zaskarżenia obliczonej w oparciu o przepis art. 22 k.p.c. i stanowi różnicę między świadczeniem

pobieranym, a świadczeniem, którego skarżąca żądała (emerytury z rekompensatą), przy zsumowaniu tych wartości za jeden rok, poczynsz od daty złożenia wniosku.

Jak wynika ze stanowiska obu stron, tj. skarżącej i organu rentowego, różnica pomiędzy wysokością świadczenia emerytalnego dochodzonego niniejszym postępowaniem (wraz z rekompensatą), a świadczeniem otrzymywanym w ujęciu rocznym, stanowi kwotę 8.778,24 zł.

Z tych względów Sąd Apelacyjny postanowieniem z 20 kwietnia 2023 r. ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia w niniejszej sprawie na kwotę 8.778,24 zł.

W konsekwencji, skoro w niniejszej sprawie wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi poniżej 10.000 zł, to skargę kasacyjną należało uznać za niedopuszczalną i na podstawie art. 398² § 1 k.p.c. orzec o jej odrzuceniu.

Zażalenie na powyższe postanowienie wniosła odwołująca się, zaskarżając je w całości i zarzucając mu:

1. naruszenie przepisów postępowania mających wpływ na treść postanowienia, a to:

a) art. 22 k.p.c. w zw. z art. 19 § 1 k.p.c. w zw. z art. 21 k.p.c. w zw. z art. 398² § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez ich niewłaściwą wykładnię, skutkującą przyjęciem, iż w niniejszej sprawie wartość przedmiotu sporu wyznaczona jest poprzez dwunastokrotność różnicy świadczenia emerytalnego z rekompensatą i świadczenia otrzymywanego przez skarżącą (tj. 8.778,24 zł), co skutkowało przyjęciem, iż skarga kasacyjna jest niedopuszczalna, podczas gdy zakres zaskarżenia zarówno w przypadku odwołania ubezpieczonej z 11 października 2021 r., apelacji skarżącej z 16 maja 2022 r., jak i skargi kasacyjnej z 2 marca 2023 r. dotyczył zarówno decyzji o przyznaniu emerytury w kwocie zaliczkowej (znak: [...]), jak i decyzji w przedmiocie ustalenia kapitału początkowego ([...]1), co sprawia, iż wartość przedmiotu sporu powinna zostać ustalona poprzez ich zliczenie, tj. dodanie kwoty 8.778,24 zł oraz kwoty 146.230,87 zł, stanowiącej różnicę pomiędzy kapitałem początkowym z uwzględnieniem rekompensaty oraz kapitałem bez jej uwzględnienia, zaś takie ustalenia pozwalają na przyjęcie skargi do rozpoznania w związku ze spełnieniem warunków wskazanych w art. 398² § 1 k.p.c.;

b) art. 21 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 477¹⁰ k.p.c. poprzez ich nieprawidłową wykładnię, skutkującą przyjęciem, iż wniesione przez skarżącą odwołanie od dwóch decyzji organu nie stanowi przypadku, w którym skarżącą jednym odwołaniem dochodzi kilku roszczeń, podczas gdy do odwołania skarżące należy odpowiednio zastosować przepis art. 21 k.p.c., który nakazuje zliczanie wartości roszczeń dochodzonych jednym pozwem (odwołaniem);

c) art. 219 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, przejawiające się w przyjęciu, iż w niniejszej sprawie mamy do czynienia z sytuacją, w której dwie sprawy zostały połączone do wspólnego rozpoznania jako mogące być dochodzone jednym pozwem (odwołaniem), podczas gdy skarżąca wniosła jedno odwołanie od dwóch decyzji, wobec czego pomimo zadekretowania spraw początkowo pod dwiema sygnaturami przez Sąd Okręgowy, a następnie połączeniem ich do wspólnego rozpoznania, w rzeczywistości mamy do czynienia z sytuacją, w której skarżąca odwołaniem objęła obie decyzje;

d) art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, a w konsekwencji nierozpoznanie istoty sprawy, skutkujące przyjęciem, iż przedmiotem niniejszego postępowania było ustalenie wysokości emerytury z uwzględnieniem rekompensaty, nie zaś również kwestii związanych z kapitałem początkowym, podczas gdy zakres zaskarżenia wyraźnie obejmował zarówno decyzję dotyczącą ustalenia kapitału początkowego jak i wysokości emerytury, a przyjęcie przez Sąd, iż kwestia związana z ustaleniem kapitału początkowego nie była przedmiotem postępowania stanowi nierozpoznanie istoty sprawy w tym zakresie.

Wobec powyższego skarżąca wniosła o:

1. uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania;
2. zasądzenie od organu na rzecz skarżącej kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na zażalenie organ rentowy wniósł o oddalenie zażalenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie odwołującej się nie zasługuje na uwzględnienie.

Wszystkie sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są co do zasady sprawami o prawa majątkowe i tak należy je traktować. Pośrednio wynika to z art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Oznacza to, że wymienione kategorie spraw mają charakter majątkowy, jednak wartość przedmiotu zaskarżenia nie determinuje dopuszczalności skargi kasacyjnej, która w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przysługuje co do zasady wówczas, gdy wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi co najmniej 10.000 zł (art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). Skoro sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są sprawami o prawa majątkowe, to znaczy, że możliwe (a w niektórych przypadkach konieczne) jest oznaczenie w nich wartości przedmiotu sporu oraz wartości przedmiotu zaskarżenia, a sądy kolejnych instancji mają obowiązek egzekwowania od stron oznaczenia tej wartości oraz uprawnienie do weryfikacji podanych kwot.

W niniejszej sprawie odwołująca się złożyła odwołania od dwóch decyzji organu rentowego, jednak nie oznacza to, że wartość przedmiotu zaskarżenia w niniejszej sprawie powinna być obliczona poprzez zsumowanie różnicy pomiędzy otrzymywanym świadczeniem, a świadczeniem hipotetycznym, uwzględniającym rekompensatę z tytułu pracy w warunkach szczególnych oraz różnicy pomiędzy kapitałem początkowym obliczonym z uwzględnieniem tej rekompensaty, jak tego chciałby pełnomocnik skarżącej. W istocie bowiem w obu tych decyzjach faktycznie chodziło o ustalenie wysokości świadczenia. W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że rekompensata, zgodnie z jej ustawową definicją zawartą w art. 2 pkt 5 ustawy z 2008 r. o emeryturach pomostowych jest odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeżdą prawa do emerytury pomostowej. W świetle art. 23 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata ta jest przyznawana w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w art. 173 i art. 174 u.e.r.f.u.s., nie stanowi zatem sama w sobie samoistnego świadczenia pieniężnego. W razie

spełniania przez ubezpieczonego przesłanek do jej nabycia, jest doliczana do kapitału początkowego i łącznie z tym kapitałem podlega waloryzacji, a w efekcie powiększa podstawę obliczenia emerytury. Sprawa o rekompensatę nie jest jednak sprawą o kapitał początkowy, tylko o „odszkodowanie” zwiększające wysokość emerytury ze względu na wartość liczoną podobnie do kapitału początkowego. Uprawnia to do stwierdzenia, że spór w sprawie o rekompensatę sprowadza się w istocie do zwiększenia emerytury z tytułu prawa do rekompensaty, dotyczy zatem wysokości emerytury, a nie prawa do emerytury (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 12 stycznia 2022 r., I UZ 19/21, LEX nr 3290800 i cytowane tam orzecznictwo).

W następstwie powyższego, w sprawach o rekompensatę za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje nie wartość rekompensaty, tylko różnica między wysokością emerytury pobieranej przez ubezpieczonego a emeryturą, jaką pobierałby, gdyby przysługiwała mu rekompensata z tytułu pracy w szczególnych warunkach, pomnożona przez 12 miesięcy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 17 maja 2022 r., I UZ 5/22, LEX nr 3388410; z 23 listopada 2022 r., II UZ 41/22, LEX nr 3549633; z 27 września 2023 r., I UZ 5/23, LEX nr 3610344; z 14 grudnia 2023 r., I UZ 12/23, LEX nr 3643842).

W istocie zatem obie zaskarżone decyzje dotyczyły wysokości świadczenia otrzymywanego przez ubezpieczoną, w tym sensie sprawa o ustalenie kapitału początkowego z uwzględnieniem rekompensaty nie ma samodzielnego charakteru, bowiem finalnie dotyczy również ustalenia wysokości świadczenia. Wobec tego zaskarżone postanowienie i poprzedzające je ustalenie wartości przedmiotu zaskarżenia należało uznać za trafne.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. postanowił jak w sentencji.

[SOP]

[a!]

